

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan alaisessa toiminnassa
1009/00.01.03.00/2025

Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta 19.03.2025 § 17

Lisätiedot	Pelastusjohtaja Markus Viitaniemi puh. 013 330 9161.
Päätösehdotus	<p>Pelastusjohtaja Viitaniemi Markus:</p> <p>Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta hyväksyy selostuksen mukaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon sekä lähettää sen tiedoksi tarkastuspäällikölle ja hallintojohtajalle.</p>
Päätös	<p>Hyväksyttiin.</p> <p>Minna Kettunen saapui kokoukseen asian käsittelyn aikana klo 15.12.</p>
Selostus	<p>Hyvinvointialueen sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskeva ohjeistus koskee toimielimiä, tytäryhtiöiden hallituksia ja toimialueita. Vuoden 2024 toimintakertomuksessa hallituksen on annettava;</p> <ul style="list-style-type: none">• Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista• Selonteko hyvinvointialueen sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä• Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella. <p>Turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalla on alaisuudessaan järjestämisvastuista toimintaa, johon liittyy riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa. Turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan tulee käsitellä riskien hallinnan selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä pelastuslaitoksen toimialuekohtaisen riskikartoituksen osalta.</p> <p>Hyvinvointialueen toimialueet ja tytäryhtiöt ovat kartoittaneet toimintansa merkittävimmät riskit tilinpäätöshetken tilanteessa. Riskikartoituksessa kuvataan riskit, määritetään toimenpiteet, vastuuhenkilöt sekä seuranta- ja raportointikäytännöt merkittävimmille korkean tai keski-suuren riskiluvun saaneille riskeille.</p> <p>Pelastuslaitos ja turvallisuuspalveluiden toimialueen merkittävimmät toiminnalliset ja taloudelliset riskit tilinpäätöshetkellä liittyvät talouden tasapainoon ja lakisääteisten palveluiden tuottamisen haasteisiin sekä kansainvälisen turvallisuustilanteen muutosten vaikutuksiin.</p>

Toimialueen talous on vahvasti kytköksissä hyvinvointialueen taloustilanteeseen ja rahoituspohjaan, joka on ollut viime vuosina kokonaisuutena haasteellinen. Pelastuslaitoksen talouden tasapainoon vaikuttavat heikentävästi yleinen kustannusten nousu, henkilöstökustannusten nousu, palvelutason ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tarvittavat lisäresurssitarpeet sekä valtakunnallisen ICT-ympäristön aiheuttamat kustannuspaineet. Samalla tulorahoitukseen sisältyy huomattavaa epävarmuutta ensihoidon tulojen muodostumisen osalta. Lisäksi paikallisen hälytys- ja haittarahasopimuksen tulkinnasta aiheutuu toimialueelle yhden vuoden osalta takautuva taloudellinen riski.

Palvelutuotannon turvaamiseksi toimialueen rahoitus olisi pysyttävä pitkäkestoisesti varmistamaan. Aluevaltuusto sitoutui vuoden 2024 talousarviossa ja taloussuunnitelmassa vuosille 2024–2027 ylläpitämään nykyisen palvelutason sekä varaamaan määrärahat pelastustoimen palvelutason kehittämissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Tämä mahdollistaisi pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen palveluiden kehittämisen kohti lakisääteistä tasoa. Hyvinvointialueen talouden tasapainottaminen ja säästötoimet vaikeuttavat palvelutasopäätösten kehittämissuunnitelmien toteutusta. Pelastustoimen ja ensihoitopalvelun palvelutasopäätökset tullaan uusimaan kuluvan vuoden aikana.

Pelastustoimen ja ensihoidon toimintavalmius- ja potilaan tavoittamisajat eivät ole kaikilta osin toteutuneet säännösten ja palvelutasopäätösten edellyttämällä tasolla. Maakunnan alueella on riskiruutuja, joihin ei ole kyetty tuottamaan kiireellistä pelastustoimen palvelua vaadittujen vaatimusten puitteissa. Itä-Suomen aluehallintoviraston asiantuntija-arvion mukaan kuudessa riskiruudussa on huomattavia puutteita pitkällä aikavälillä tarkasteltuna.

Pelastustoimen palvelutaso on vuonna 2024 toteutunut pääsääntöisesti palvelutasopäätöksen mukaisena, mutta palvelutasossa on edelleen pitkäaikainen puute kolmessa riskiruudussa. Riskiruutukohtaisia tavoiteaikoja ei ole saavutettu Ylämyllyllä 2. riskiluokan ruudussa sekä Joensuussa Rantakylän ja Penttilän alueilla yksittäisissä 1. riskiluokan ruuduissa. Pelastustoimen toimintavalmiuteen liittyvät puutteet ovat mm. Nurmekseen, Outokumpuun ja Kontiolahteen tehtyjen kehittämistoimenpiteiden ansiosta vähentyneet selvästi edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna.

Pelastustoimen operatiivisen palvelutuotannon merkittävänä riskinä nousee esille pienten pelastusasemien lähtövalmiudet. Varallaolon lakkautuessa näillä pelastusasemilla ei ole varmistettua pelastustoimen lähtövalmiutta. Tästä voi seurata, ettei pelastuspalveluita pystytä tuottamaan alueelle vasteajoissa. Mikäli pelastusasemalta ei lähde hälytetty vaste liikkeelle, niin apu saapuu kohteeseen seuraavaksi lähimmältä pelastusasemalta tai päivystävältä pelastusasemalta.

Ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksessä asetettuihin aikatavoitteisiin tehtävien tavoittamisajoissa päästiin vuonna 2024 kiireellisten tehtävien

(AB) osalta kaikkien riskialueluokkien osalta. Palvelutasopäätöksen tavoittamis aika ei toteutunut C 90 % tehtävien osalta. Tavoiteaika näissä tehtävissä oli vuonna 2023 30 minuuttia ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella kyseisten tehtävien tavoittamisviive oli 35:43 minuuttia. Tämä on kuitenkin parantunut vuodesta 2023, jolloin kyseinen aika oli 37:20 minuuttia. D tehtävien 90 % aikataavoite toteutui hyvin.

Henkilöstön voimavarat ovat pelastuslaitoksen palvelutuotannon keskeinen edellytys. Pelastustoimen ja ensihoidon päätoimisen henkilöstön saatavuus on parantunut huomattavasti edellisiin vuosiin verrattuna.

Itä-Suomen aluehallintoviraston arvion mukaan pelastustoimi käyttää runsaasti sivutoimista pelastushenkilöä, jonka saatavuus on ollut kokonaisuutena riittävää. Sivutoimisen pelastushenkilöstön määrissä on pelastusasemien välillä suuria eroavaisuuksia. Harva-alueiden pienillä pelastusasemilla on sivutoimisen pelastushenkilöstön saatavuus huonontunut väestö- ja aluerakenteen sekä pelastuslaitoksen toimintaympäristön muutosten takia.

Yleisenä huomiona voidaan todeta, että häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvät riskit ovat viime vuosina kasvaneet ja muuttaneet olemustaan. Esimerkiksi muuttuneen maailmanpoliittisen turvallisuustilanteen myötä kyberuhkiin ja huoltovarmuuteen liittyvät riskit ovat arkipäivää. Pelastuslaitoksen varautumisessa on painottunut erityisesti varautuminen sotilaalliseen uhkaan ja hybridi-vaikuttamiseen sekä ilmaston muutoksen aiheuttamiin sään ääri-ilmiöihin.

Aluehallintoviraston vuonna 2024 laatimassa arviossa on todettu pelastustoimen palvelujen riskeistä seuraavaa:

Kalustoa on määrällisesti riittävästi, mutta se on osin vanhentunutta. Raskaassa ajoneuvokalustossa sekä aluskalustossa on merkittäviä investointitarpeita, jotta kalusto pysyy ajantasaisena.

Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämien suunnitelmien laatiminen ja päivittäminen ovat toteutuneet pääasiassa hyvin. Suunnittelutyöhön käytettävä henkilöstöresurssi on kuitenkin puutteellinen. Väestönsuojelutehtävien harjoittelun suunnitelmallisuudessa ja säännöllisyydessä on kehittämistarvetta.

Sisäinen valvonta

Pelastuslaitos ja turvallisuuspalveluiden toimialuetta johtaa pelastusjohtaja. Toimialueen tilivelvollisten henkilöiden tehtävät, vastuut ja avainhenkilöiden sijaiset on määritelty pelastusjohtajan päätöksellä.

Toiminnallisia riskejä arvioidaan ja seurataan vuosittain eri työryhmien tai vastuuhenkilöiden toimesta. Riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta vastaavat pelastusjohtajan lisäksi pelastuslaitoksen päällikköviranhaltijat omilla palvelualueillaan.

Turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle raportoidaan kuukausittain taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta. Aluehallitukselle raportoidaan pelastuslaitoksen talouden ja toiminnan toteutumisesta osavuosikatsausten yhteydessä.

Pelastustoimen ja ensihoitopalveluiden lainmukaisuutta valvoo tehtävänsä mukaisesti Itä-Suomen aluehallintovirasto. Aluehallintovirasto tekee vuosittain pelastuslaitokselle valvontakäynnin, josta se antaa turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle tarkastuskertomuksen.